

Aan
cc. aan

Staatssecretaris Participatie en Integratie
Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

nota

Indiening wetsvoorstel Tijdelijke regeling
alleenverdienersproblematiek bij TK

Aanleiding

De Afdeling advisering van de Raad van State (hierna: RvS) heeft op 24 juli jl. advies uitgebracht bij de Wijziging van de Participatiewet inzake een tijdelijke regeling voor een tegemoetkoming in verband met de alleenverdienersproblematiek. De Afdeling heeft een aantal opmerkingen en adviseert daarmee rekening te houden voordat het voorstel bij de Tweede Kamer wordt ingediend (dictum B, zie bijlage 1). Het advies van de Afdeling is verwerkt en geeft aanleiding tot wijziging van het wetsvoorstel en de memorie van toelichting.

Geadviseerd besluit

Wij adviseren u om:

1. In te stemmen met de wijzigingen in het wetsvoorstel en de memorie van toelichting naar aanleiding van het RvS-advies (bijlage 2);
2. In te stemmen met de tekst van het nader rapport (bijlage 3);
3. De Koning te verzoeken het gewijzigde wetsvoorstel en gewijzigde memorie van toelichting, met nader rapport, CW3.1-formulier (bijlage 4) en uitvoeringstoetsen (bijlagen 6-12) in te dienen bij de Tweede Kamer. Indien u akkoord bent, verzoeken wij u het nader rapport en de gewijzigde memorie van toelichting te ondertekenen.
4. In te stemmen met verzending van bijgevoegde Kamerbrief (bijlage 5) waarin u de TK verzoekt het wetsvoorstel zo spoedig mogelijk te behandelen. Indien u akkoord bent, verzoeken wij u de brief te ondertekenen. De brief wordt direct na indiening van het wetsvoorstel bij de TK verstuurd.

Wij verzoeken u om uiterlijk op 17 september 2024 te reageren. In verband met tijdige agendering in de Tweede Kamer is het belangrijk dat het wetsvoorstel die dag om 12:00 zijn aangeleverd bij het Kabinet van de Koning.

Kernpunten

1. In te stemmen met de wijzigingen in het wetsvoorstel en de memorie van toelichting naar aanleiding van het RvS-advies.

Argument voor: De wijziging is in lijn met het advies van de Raad van State.

- De discretionaire bevoegdheid (kan-bepaling; hier gingen we eerder vanuit vanwege de beleidsvrijheid voor gemeenten) wordt aangepast naar een gebonden bevoegdheid (moet-bepaling). Dit betekent dat gemeenten de tegemoetkoming moeten uitkeren aan mensen die aan de voorwaarden

TER BESLISSING

Directie

Datum

15 september 2024

Onze referentie

2024-

Opgesteld door

Tweede contactpersoon

Afgestemd met

FEZ, WBJA, SV

Uiterlijk bij

16 september 2024

Bijlage(n)

6

voldoen. Gemeenten zijn dan verplicht om een tegemoetkoming te bieden aan huishoudens die gelden als "alleenverdiener" volgens de wettelijke criteria. Dit is in lijn met het doel van het wetsvoorstel.

- De RvS wees erop dat een kan-bepaling minder voor de hand ligt, omdat wordt gewerkt met een vast bedrag voor de tegemoetkoming, en omdat het begrip "alleenverdiener" zo precies is afgebakend in de wet. Deze opmerking van de RvS sluit aan bij enkele reacties die gegeven zijn in de internetconsultatie en reacties van verschillende gemeenten.
- Naar verwachting wil de Tweede Kamer ook een moet-bepaling voor een uniforme regeling.
- BZK heeft bevestigd dat bij een gebonden bevoegdheid het mogelijk is om gemeenten te financieren via een decentralisatie-uitkering. Dit is een belangrijke voorwaarde voor de VNG, om verantwoordingslasten te beperken.
- Naar aanleiding van het RvS-advies is verduidelijkt dat ook mensen met inkomen uit werk (naast hun uitkering) in aanmerking komen voor de tegemoetkoming.

Datum
15 september 2024

Onze referentie
2024-

Kanttekening: De wijziging naar een gebonden bevoegdheid kan nog niet rekenen op steun van de VNG.

- De VNG is niet bij voorbaat tegen de gebonden bevoegdheid, maar heeft onvoldoende tijd gehad om de gevolgen zelf in te schatten. Zij wil hiervoor de achterban raadplegen.
- SZW heeft de VNG pas eind vorige week geïnformeerd over de gebonden bevoegdheid. Dit is direct gedaan toen vanuit BZK werd bevestigd dat een gebonden bevoegdheid toch te combineren is met financiering via een decentralisatie-uitkering en het wetsvoorstel hierop werd aangepast.
- De wijziging is ambtelijk toegelicht aan de VNG. SZW heeft bevestigd dat de gebonden bevoegdheid gemeenten niet verplicht om alle huishoudens te vinden of om de tegemoetkoming ambtshalve toe te kennen.
- Op de achtergrond speelt de problematiek over de WIA-berekeningen. VNG maakt zich zorgen over de gevolgen voor de bijstandsverlening in het algemeen en de compensatie van alleenverdienershuishoudens in het bijzonder, maar kan de gevolgen niet overzien. SZW heeft aangegeven dat naar eventuele gevolgen moet worden gekeken, los van de keuze voor het type bevoegdheid, maar dat duidelijkheid over de gevolgen en herstelmaatregelen vanuit UWV pas volgend jaar kan komen.
- De VNG wijst op eventuele financiële gevolgen; gemeenten moeten aan alle huishoudens die aan de voorwaarden voldoen de tegemoetkomingen uitkeren. VNG vreest dat gemeenten bij een gebonden bevoegdheid gemeenten minder op de kosten kunnen sturen. De VNG benadrukt de toezegging van het Rijk dat de financiering toereikend zal zijn. SZW heeft aangegeven dat er geen financiële gevolgen zijn, omdat de financiering uitgaat van het aantal huishoudens dat uit de analyse van inkomensgegevens komt en een gebruik van 100%.
- Aan de VNG is voorgesteld dat SZW schriftelijk uitleg geeft over het proces en de overwegingen. Dit biedt de gelegenheid om in te gaan op de vragen van gemeenten. Dit kan de VNG dan communiceren aan de achterban om erkenning te geven aan eventuele onvrede en onzekerheden te adresseren.

Argument voor: Er zijn veel technische en redactionele wijzigingen doorgevoerd in de memorie van toelichting.

- Teksten zijn verduidelijkt en bijgewerkt.

Datum
15 september 2024

Onze referentie
2024-

Kanttekening: het wetsvoorstel laat ruimte voor verschillen in de uitvoering.

- De referteperiode voor het inkomen bij de beoordeling van een aanvraag wordt niet vastgelegd, terwijl de RvS een uniforme uitvoering adviseert. De memorie van toelichting bevat daar wel richtlijnen voor. We denken dat enige ruimte nodig is voor gemeenten om aan te sluiten bij de eigen uitvoeringspraktijken maatwerk mogelijk te maken. Adviezen voor de beoordeling zullen worden uitgewerkt in een handreiking.

2. In te stemmen met de tekst van het nader rapport.

Argument voor: het nader rapport gaat in op alle opmerkingen van de RvS.

- De RvS adviseert om de regeling waar mogelijk nog op onderdelen te verbeteren (zie bijlage 1). U geeft aan dat u het wetsvoorstel op de onder beslispunt 1 genoemde punten heeft aangepast.
- De RvS heeft in drie opzichten opmerkingen bij het wetsvoorstel (zie Toelichting). U erkent deze, maar geeft aan dat deze het gevolg zijn van weloverwogen keuzes in het belang van de betrokken huishoudens. Onder de omstandigheden is het voorstel de best mogelijke oplossing, omdat de alleenverdieners in de actualiteit een tegemoetkoming krijgen en dit zo uitvoerbaar mogelijk wordt gedaan.
- RvS adviseert om de regeling hooguit tot 2027 toe te passen. U geeft aan dat dit de bedoeling is en dat het kabinet zich hiervoor inzet.

3. De Koning te verzoeken het gewijzigde wetsvoorstel naar de Tweede Kamer te sturen.

Argument voor: Voor tijdige inwerkingtreding is spoedige verzending wenselijk.

- Als de regeling op 1 januari 2025 nog niet in werking is getreden, zullen gemeenten door moeten gaan met de ondersteuning via de bijzondere bijstand. Dit moet dan eventueel later verrekend worden met de tegemoetkoming en zorgt voor extra belasting van de uitvoering. Het zal verwarrend zijn voor de betrokken huishoudens en uitvoerders. Ook is het niet wenselijk om langer dan nodig de bijzondere bijstand in te zetten als oplossing voor deze problematiek.

Kanttekening: Indiening van het wetsvoorstel met het risico dat de VNG zich later uitspreekt tegen de wijzigingen of het doorlopen proces, kan voor vertraging zorgen tijdens de wetsbehandeling.

- De VNG geeft aan nog twee weken nodig te hebben om de achterban te raadplegen over de wijziging naar een gebonden bevoegdheid.
- Dit zou tot ten minste twee weken vertraging leiden van de wetsbehandeling. Dit legt veel druk op beide Kamers. De kans dat de regeling op 1 januari 2025 in werking treedt wordt zeer klein.

4. In te stemmen met verzending van bijgevoegde Kamerbrief met het verzoek tot snelle behandeling.

Argument voor: De brief kan bijdragen aan snelle agendering, zodat de vaste TK-commissie voor SZW op 24 september in haar procedurevergadering de wetsbehandeling starten. Dit is belangrijk om inwerkingtreding van de regeling per 1 januari 2025 haalbaar te houden.

- U verwijst naar de motie Maatoug c.s. die uitspreekt het wetsvoorstel met voorrang te willen behandelen.
- U geeft aan dat u beseft dat dit veel flexibiliteit van de Kamer vraagt.

Toelichting

Politieke context

- Het toenmalige kabinet heeft in 2023 besloten de alleenverdienersproblematiek gefaseerd op te lossen.
- In de zoektocht naar een oplossing bleken landelijke uitvoerders niet in staat om de problematiek op korte termijn of in de actualiteit op te lossen.
- Gemeenten hebben zich bereid verklaard om de huishoudens te helpen terwijl het Rijk werkt aan een oplossing in de fiscaliteit. Hiervoor heeft de VNG randvoorwaarden gesteld. De tijdelijke regeling geeft invulling aan de toezegging van het toenmalige kabinet om aan deze randvoorwaarden te zullen voldoen.
- De Tweede Kamer heeft veel aandacht voor de problematiek. In verschillende commissiedebatten, moties en Kamervragen heeft de Kamer aandacht besteed aan de beste manier waarom de huishoudens kunnen worden geholpen.
- Op 24 juli 2024 heeft het toenmalige kabinet een Kamerbrief gestuurd met de uitgangspunten van de tijdelijke regeling en de overwegingen daarbij.
- De Kamer heeft zichzelf met de motie Maatoug c.s. opgeroepen de wetsvoorstellen zo snel mogelijk te behandelen.

Hoofdpijnen wetsvoorstel

- De betrokken huishoudens kunnen een vaste tegemoetkoming via de gemeente ontvangen. Alle huishoudens ontvangen hetzelfde bedrag.
- De hoogte van deze tegemoetkoming wordt jaarlijks bij ministeriële regeling vastgesteld op basis van een gegevensanalyse. Het bedrag voor 2025 wordt nog vastgesteld. Hierbij is het uitgangspunt dat de tegemoetkoming voor vrijwel alle huishoudens toereikend is. Voor veruit de meeste huishoudens zal daarom sprake zijn van overcompensatie. In uitzonderlijke gevallen waarbij de tegemoetkoming niet toereikend is, kunnen huishoudens hiervoor individuele bijzondere bijstand aanvragen.
- De tegemoetkoming telt niet mee voor de hoogte van toeslagen of het recht op bijstand. Dit voorkomt een nieuwe inkomensdaling.
- De tegemoetkoming kan niet later worden teruggevorderd. Zo wil het kabinet mensen zekerheid bieden.
- Gemeenten ontvangen jaarlijks via het Inlichtingenbureau een lijst met huishoudens aan wie zij de tegemoetkoming ambtshalve - dus zonder aanvraag - kunnen uitkeren. Dit ontlast de gemeenten in de uitvoering, omdat zij hiervoor geen aanvragen hoeven te beoordelen. De lijst wordt opgesteld door de Belastingdienst, in samenwerking met de Dienst Toeslagen. Voor de benodigde gegevensverwerking wordt een specifieke grondslag geregeld in dit wetsvoorstel. Vanwege het gebrek aan actuele inkomensgegevens en veel in- en uitstroom in de doelgroep, ontvangt ongeveer de helft van de huishoudens op de lijst de tegemoetkoming terwijl ze die in de actualiteit niet meer nodig hebben.
- Ongeveer 50% van de naar verwachting 6.000 huishoudens staat niet op de lijst. Zij kunnen zelf een aanvraag bij de gemeente doen voor de vaste tegemoetkoming, maar zonder gerichte voorlichting zal dit niet vaak voorkomen. Er wordt verder verkend wat er nog mogelijk is om deze groep te bereiken zonder een grote toeloop te veroorzaken.

Datum

15 september 2024

Onze referentie

2024-

- Gemeenten ontvangen jaarlijks financiering via een decentralisatie-uitkering. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de uitvoeringskosten.

Datum
15 september 2024

Advies Raad van State

- De Raad van State adviseert om de regeling waar mogelijk nog op onderdelen te verbeteren (zie bijlage 1).
- De Raad van State heeft in drie opzichten opmerkingen bij het wetsvoorstel.
 - Het wetsvoorstel zorgt voor nieuwe juridische vragen: de overcompensatie zorgt voor een nieuwe ongelijkheid, dit keer ten nadele van huishoudens met alleen bijstand; de lijst voor ambtshalve tegemoetkoming en de beoordeling van een aanvraag kijken naar verschillende perioden, wat tot ongelijkheid kan leiden; terugvorderingen uitsluiten draagt bij aan overcompensatie omdat meer huishoudens de tegemoetkoming onterecht zullen krijgen en dan mogen houden.
 - Het wetsvoorstel lost niet het gehele probleem op. Maar 50% van de gedupeerde huishoudens wordt bereikt met ambtshalve toekenning. Het is niet zeker welk deel van de overige huishoudens bereikt gaat worden en wat het kabinet hieraan gaat doen.
 - Het wetsvoorstel gaat uit van een grofmazige regeling in de Participatiewet, terwijl er niet sprake is van een crisissituatie. Ook belegt het de oplossing bij gemeenten, terwijl het Rijk de problematiek heeft veroorzaakt. Dit past niet in de bestuurlijke verhoudingen.
- Desondanks begrijpt de Raad van State de keuze voor deze tijdelijke regeling. De Raad van State verwacht dat niet alle bezwaren op te lossen zijn. Daarom adviseert de Raad van State om de regeling hooguit tot 2027 toe te passen.

Onze referentie
2024-

CW3.1-formulier en uitvoeringstoetsen

- U stuurt een CW3.1-formulier mee met het wetsvoorstel. Dit is een wettelijke verplichting. Het formulier bevat een samenvatting van memorie van toelichting met betrekking tot de doeltreffendheid en doelmatigheid van het voorgestelde beleid.
- U stuurt de uitvoeringstoetsen (VNG, Belastingdienst) en adviezen (ATR, AP, LOSR, LCR, Divosa) met het wetsvoorstel opnieuw naar de Kamer. Het vorige kabinet heeft deze bij uitzondering al met de Kamerbrief van 24 juni 2024 meegestuurd om een compleet beeld van de afwegingen te geven.

Communicatie

- Mede vanwege de mediabelangstelling wordt voorgesteld een persbericht uit te doen als het wetsvoorstel is ingediend.
- Eerder is met u besproken om op 25 september een voortgangsbrief naar de Tweede Kamer te sturen, in aanloop naar het commissiedebat Uitvoering sociale zekerheid op 2 oktober. Met deze brief kunt u de lerende evaluatie van de NSOB naar de Kamer sturen.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Actie	Informatie
-------------------	-------------	--------------	-------------------

1	Advies Raad van state	Doorgeleiden naar Kabkon	
2	Nader rapport	Ondertekenen door SP&I; Doorgeleiden naar Kabkon	
3	Wetsvoorstel en memorie van toelichting	Memorie van toelichting ondertekenen door SP&I; Doorgeleiden naar Kabkon	
4	CW3.1-formulier bij wetsvoorstel	Verzenden aan TK	Pas verzenden als TK het wetsvoorstel heeft ontvangen van de Koning.
5	Kamerbrief	Ondertekenen door SP&I; Verzenden aan TK	Pas verzenden als TK het wetsvoorstel heeft ontvangen van de Koning.
6 - 12	Uitvoeringstoetsen en adviezen	Verzenden aan TK	Deze zijn al naar de TK gestuurd met de Kamerbrief van 24 juni 2024.

Datum
15 september 2024

Onze referentie
2024- [REDACTED]